Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o „Europskom programu industrijskog razvoja u području obrane”

(COM(2017) 294 final)

(2018/C 129/08)

Izvjestitelj: **Antonello PEZZINI**

Suizvjestitelj: **Éric BRUNE**

Zahtjev za savjetovanje:	7.6.2017.
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležno tijelo:	Savjetodavno povjerenstvo za industrijske promjene (CCMI)
Datum usvajanja u CCMI-ju:	16.11.2017.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	7.12.2017.
Plenarno zasjedanje br.:	530
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	133/2/5

1. **Zaključci i preporuke**

1.1. S obzirom na trenutačnu geopolitičku situaciju, Europski gospodarski i socijalni odbor snažno podupire pokretanje Europskog programa industrijskog razvoja u području obrane (EDIDP) u cilju što hitnije uspostave interoperativnog i integriranog zajedničkog obrambenog sustava, čime bi se ojačala strateška autonomija Europe u području industrije obrane ([1]) i razvila čvrsta zajednička industrijska i tehnološka baza.

1.2. EGSO smatra da je neophodno usvojiti novi pristup u okviru kojeg će se stalna strukturirana suradnja smatrati glavnim instrumentom Ugovora iz Lisabona, koji može djelovati kao politički inkubator za izgradnju Europe obrane, radi poticanja spremnosti i napora država članica u skladu s člankom 42. stavkom 6. i člankom 46. UEU-a i Protokolom 10. Ugovora.

1.3. Odbor smatra da samo „uključiva i ambiciozna” ([2]) stalna strukturirana suradnja, kojom se uspostavlja popis obvezujućih kriterija i obveza, može omogućiti proces kojime se pridonosi prevladavanju rascjepkanosti potražnje i ponude te postupnom stvaranju transparentnog i otvorenog europskog tržišta.

1.4. EGSO smatra da Uredba o uspostavi Europskog programa industrijskog razvoja u području obrane treba biti dio zajedničke industrijske strateške vizije kojom će se osigurati učinkovita integracija europskih proizvođača i korisnika s najmanje tri države članice u pogledu financiranih projekata i kupnje proizvoda i usluga.

1.5. Odbor snažno podupire potrebu za strukturiranim dijalogom na europskoj razini, u sinergiji i suradnji s NATO-om ([3]) i Vijećem ministara obrane, u okviru kojeg će se moći pružiti trajno političko vodstvo i forum za savjetovanje i donošenje istinski europskih odluka.

1.6. EGSO smatra da je neophodno osigurati upravljanje Europskim programom industrijskog razvoja u području obrane kako bi se utvrdili zajednički i konkretni ciljevi kroz:

— savjetodavni odbor industrijskih stručnjaka za prioritetne opcije koje treba uključiti u program rada i upravljački odbor uz sudjelovanje država članica.

([1]) SL C 288, 31.8.2017., str. 62.
([2]) Vidjeti Europsko vijeće, 22. – 23. lipnja 2017.
([3]) Vidjeti Zajedničku izjavu od 8. srpnja 2016.

1.7. Uredbom je potrebno osigurati:

— odgovarajuću geografsku ravnotežu među europskim zemljama,

— znatno sudjelovanje malih poduzeća,

— prevladavanje nesigurnog položaja radnika u europskoj obrambenoj tehnološkoj i industrijskoj bazi (EDTIB) kako bi se potvrdila valjanost financijskih sredstava EU-a,

— usklađenost sa socijalnim i ekološkim standardima, posebice u pogledu ekološkog dizajna i sigurnosti ([4]) radnih mjesta kako bi se osigurale kompetencije u industriji,

— jednake mogućnosti za sva europska poduzeća, neovisno o njihovoj lokaciji i veličini, u pogledu sudjelovanja u programu EDIPD.

1.8. EGSO se slaže da se djelovanje Europskog programa industrijskog razvoja u području obrane treba usredotočiti na razvoj proizvoda i usluga te na izradu prototipova.

1.9. EGSO smatra da je prije razvoja zajedničkog europskog obrambenog okvira potrebno razviti **široku europsku obrambenu i sigurnosnu kulturu** koja bi mogla dati potpuni smisao europskom građanstvu.

2. **Uvod**

Pokušaj zajedničke europske obrane u prošlosti je bio konstantno, ali vrlo delikatno pitanje u izgradnji Europe.

2.1. Pokretanje Europske zajednice za obranu (EZO) u 1954. bio je prvi pokušaj, a on se pokazao neuspješnim 30. kolovoza 1954. Drugi pokušaj bilo je pokretanje zajedničke sigurnosne i obrambene politike u 2000., nakon čega je uslijedilo osnivanje Europske obrambene agencije (EDA) u 2004. Sljedeći je korak bila izrada Globalne strategije EU-a (EUGS) ([5]) nakon koje je uslijedila Zajednička deklaracija EU-a i NATO-a iz 2016 ([6]).

2.2. Daljnji razvoj industrijskog sektora obrane, ako se njime bude upravljalo na razborit način, može – osim znatnih prednosti za europsko gospodarstvo – predstavljati i „glavno uporište" za širu i prikladniju viziju usmjerenu na stvaranje istinski europske obrane.

2.3. Postupno, ali nužno prevladavanje nacionalne vizije obrane koja je, među ostalim, u suprotnosti s prisutnošću snažnih vojno-političkih udruženja u svijetu i koja je pokazala političku krhkost i slabost Europe prilikom velikih svjetskih događanja, može se temeljiti na inicijativi Parlamenta i Vijeća, kojom se kroz djelovanje Komisije može promicati europska industrija i tržište obrane.

2.3.1. Europska obrambena industrija – u smislu sveobuhvatne industrije koja razvija, proizvodi i opskrbljuje robom i uslugama oružane snage, policiju i sigurnosne snage država članica EU-a – ima posebne značajke u različitim aspektima: tehnološke promjene radikalno mijenjaju prirodu i fizionomiju obrane i sigurnosti s jakim utjecajem na europsku industriju, počevši od uporabe velike količine podataka (eng. big data), bespilotnih vozila i uređaja te umjetne inteligencije.

2.3.2. Sa stajališta europskog gospodarstva: s godišnjim prometom od 100 milijardi EUR i 1,4 milijuna visokokvalificiranih zaposlenika ([7]) predstavlja vrhunski europski sektor koji ima snažan utjecaj na druge sektore kao što su sektor elektronike, zrakoplovstva, brodogradnje, svemira i tehničkog tekstila.

2.3.3. Sa stajališta tehnologije: stalnim djelovanjem na vrhuncu tehnologije jača se konkurentnost Unije jer nastaje dodatni razvoj koji treba podržati kako bi se civilne tehnologije integrirale u složene sustave koji bi se mogli prilagođavati pojedinačnim posebnostima obrane.

([4]) ISO 14000 i ISO 18000, ISO14006 i ISO 45001, ISO 14006.
([5]) Europska unija, „Zajednička vizija, zajedničko djelovanje": lipanj 2016., https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.
([6]) Zajednička deklaracija, Varšava, 8. srpnja 2016., http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm.
([7]) Europsko udruženje svemirske i obrambene industrije, 2017.

2.3.4. Sa stajališta unutarnjeg tržišta: obrambeno tržište tradicionalno je ostalo isključeno iz procesa uspostave jedinstvenog europskog tržišta, a održavanje 27 tržišta s različitim nacionalnim programima spriječilo je iskorištavanje ekonomije razmjera u proizvodnji ([8]).

2.3.5. Sa stajališta potražnje: obrambena industrija ponajprije ovisi o zahtjevima pojedinih država i njihovim nacionalnim proračunima. U posljednjem desetljeću proračuni za obranu u EU-u smanjili su se za oko 2 milijarde EUR godišnje, a države članice EU27 u obranu ulažu prosječno 1,32 % BDP-a.

2.3.6. Sa strateškog stajališta: ako se od Europe očekuje da osigura odgovarajuću razinu sigurnosti za svoje građane i poduzeća, očuva teritorijalni integritet svojih granica i preuzme odgovornost u svijetu, potrebno je osigurati vjerodostojne obrambene sposobnosti i zajamčiti odgovarajuću razinu strateške autonomije i tehnološkog i industrijskog razvoja sa zajedničkom europskom bazom.

2.4. Postoji opasnost da će trenutačna situacija narušiti sposobnost Europe da se suoči s novim sigurnosnim izazovima uslijed porasta ([9]) stope zastarijevanja opreme i povećanja troškova opreme.

2.4.1. Ulaganje u obranu europskog područja trenutačno ukupno iznosi manje od polovice ulaganja SAD-a.

2.5. Iako je europska obrambena industrija barem djelomice uspjela nadoknaditi smanjenje unutarnjih narudžbi izvozom te globalizirati proizvodnju i prodaju, kontinuirana rascjepkanost obrambene politike dovela je do neučinkovitosti i slabosti koje su sve izraženije u pogledu:

— gubitka ekonomija razmjera,

— stalnog rasta troškova po jedinici proizvoda,

— nedostatka konkurencije među poduzećima u zemljama proizvodnje,

— različitih tehničkih standarda,

— sporije stope inovacija,

— sve većeg zaostajanja u tehnologiji u odnosu na vodeća poduzeća izvan EU-a,

— visoke razine ovisnosti o stranim dobavljačima.

2.6. Postoji opasnost da će ta situacija narušiti sposobnost Europe da se suoči s novim izazovima s obzirom na relativno niske preuzete obveze za rashode i niske razine koordinacije nacionalnih politika.

2.6.1. Osim toga, 80 % nabave u području obrane ostaje isključivo na nacionalnoj osnovi, uz očite troškove udvostručenja.

2.7. Oružane snage europskih zemalja u operativnom su smislu postigle visok stupanj integracije i imaju dugogodišnje iskustvo suradnje, no one ostaju potpuno razdvojene u 27 struktura sa strogo nacionalnim pomoćnim uslugama, iako sve više pribjegavaju različitim inicijativama u okviru takozvanog „udruživanja i dijeljenja” ([10]).

2.8. U različitim dokumentima Globalne strategije EU-a (EUGS) utvrđeno je pet posebnih ciljeva koji su posebice važni za europsku obranu:

1. raspolagati vojnim kapacitetima na cijelom kopnenom, zračnom, svemirskom i morskom području (eng. full-spectrum);

2. osigurati tehnološka i industrijska sredstva za stjecanje i održavanje vojnih kapaciteta potrebnih za autonomno djelovanje;

3. ulagati u zrakoplovne sustave na daljinsko upravljanje (RPAS);

([8]) SWD(2017) 228 final, točka 2. stavak 2.
([9]) Vidjeti točku 9.
([10]) Vidjeti npr. programe kao što su „Eurofighter Thypoon” ili „A400M”.

4. ulagati u satelitske komunikacije, autonomni pristup svemiru, stalno nadgledanje Zemlje;

5. državama članicama osigurati obrambene kapacitete i podršku u pogledu kibernetičkih prijetnji.

2.9. Cilj paketa inicijativa, u čijem se okviru nalaze prijedlog uredbe kojom se uspostavlja Europski program industrijskog razvoja u području obrane i prijedlog za uspostavu Europskog fonda za obranu kojim se podupiru zajednička ulaganja u istraživanje i razvoj tehnologija i materijala, podrazumijeva pokretanje procesa usmjerenog na reformu u području obrane i sigurnosti u pogledu:

— jačanja suradnje među državama članicama i pokretanja novih programa suradnje,

— smanjenja prepreka među nacionalnim tržištima,

— pružanja pomoći europskoj obrambenoj industriji kako bi postala konkurentnija,

— promicanja sinergija između civilnog i vojnog istraživanja,

— utvrđivanja područja, kao što su energetika, svemir i tehnologije s dvojnom namjenom, kojima se može pridonijeti jačanju obrambenih sposobnosti Europe.

2.9.1. Kako bi se odgovorilo na globalne izazove u tom sektoru, potrebno je razvijati potencijal Europske obrambene agencije radi utvrđivanja zajedničkih operativnih područja djelovanja o kojima trebaju odlučivati države članice.

2.10. Europsko vijeće pozvalo je 15. prosinca 2016. da se „u prvom semestru 2017. izradi prijedloge za uspostavu Europskog fonda za obranu, uključujući mogućnosti u vezi sa zajedničkim razvojem sposobnosti prema dogovoru država članica” ([11]). U sklopu sastanka proširenog Vijeća za vanjske poslove i obranu, Europsko je vijeće u ožujku 2017. u svojim zaključcima pozvalo na uspostavu službe za vojno planiranje i provođenje (MPCC) i nove strukture za poboljšanje sposobnosti EU-a da reagira na brži, učinkovitiji i usklađeniji način.

2.11. Europsko vijeće se na sastanku od 22. i 23. lipnja 2017. složilo da je „potrebno pokrenuti uključivu i ambicioznu stalnu strukturiranu suradnju (PESCO)” uz zajednički popis obvezujućih kriterija i obveza, u cijelosti u skladu s člankom 42. stavkom 6. i člankom 46. UEU-a i Protokolom br. 10. priloženim Ugovoru, te dosljedno nacionalnim obrambenim planovima i povezanim obvezama koje su relevantne države članice preuzele u okviru NATO-a i UN-a ([12]).

2.12. Parlament je također nastavio tražiti pojačanu suradnju između država članica EU-a u području obrane i potpunu provedbu Ugovora iz Lisabona u pogledu sigurnosti i obrane. EP u svojoj rezoluciji od 22. studenoga 2016. o Europskoj obrambenoj uniji ([13]) potiče „Europsko vijeće da predvodi postupno oblikovanje zajedničke obrambene politike Unije” te da dodijeli dodatna financijska sredstva kojima će se zajamčiti njezina provedba.

2.12.1. Osim toga, EP naglašava da europske zemlje trebaju raspolagati vjerodostojnim vojnim kapacitetima i potiče države članice da pojačaju svoje napore u pogledu suradnje te ponavlja svoj poziv na sustavnu koordinaciju vojnih potreba u usklađenom procesu planiranja, u skladu s procesom planiranja obrane u okviru NATO-a ([14]).

2.13. Odbor se također u više navrata izjasnio u pogledu obrambenih politika ([15]) te pozvao na „ostvarivanje značajnog kvalitativnog napretka u europskoj obrambenoj suradnji jer su obrambeno tržište i industrija EU-a odviše rascjepkani” ([16]).

([11]) Zaključci Vijeća za vanjske poslove, 15 studenoga 2016.
([12]) Vidjeti fusnotu br. 2.
([13]) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0435+0+DOC+XML+V0//HR
([14]) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0456+0+DOC+XML+V0//EN
([15]) SL C 288, 31.8.2017., str. 62.; SL C 67, 6.3.2014., str. 125.; SL C 299, 4.10.2012., str. 17.; SL C 100, 30.4.2009., str. 114.; SL C 100, 30.4.2009., str. 109.
([16]) SL C 288, 31.8.2017., str. 62.

3. **Prijedlog Europske komisije**

3.1. Europska komisija predlaže uspostavu Europskog programa industrijskog razvoja u području obrane s proračunom od 500 milijuna eura za razdoblje od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2020. koji podrazumijeva sljedeće ciljeve:

— jačanje konkurentnosti i inovacijskog kapaciteta obrambene industrije EU-a uz potporu aktivnostima u fazi razvoja i promicanje svih oblika inovacija,

— optimizaciju suradnje između poduzeća u pogledu razvoja proizvoda i tehnologija,

— potporu za istraživanje i razvoj, posebice u kontekstu razvoja rezultata istraživanja,

— poticanje suradnje između poduzeća radi smanjenja udvostručenja i gubitaka te radi stvaranja ekonomija razmjera.

3.2. Financijska intervencija Unije ima oblik subvencija, financijskih instrumenata ili javne nabave kojima se pruža potpora idejama, utvrđivanju tehničkih specifikacija, izradi prototipa i ispitivanjima, kvalifikaciji i certifikaciji proizvoda, dijelova i tehnologija.

3.3. Predloženi kriteriji prihvatljivosti su: prijedlozi za suradnju najmanje tri poduzeća iz dvije različite države članice; stope financiranja ograničene su na 20 % ukupnih troškova aktivnosti u slučaju izrade prototipova, a u svim se drugim slučajevima mogu financirati ukupni troškovi.

4. **Opće napomene**

4.1. EGSO pozdravlja inicijative za rješavanje budućih izazova i zaštitu sigurnosti svojih građana, uključujući kibersigurnost, jačanjem strateške autonomije obrambene industrije u Europi i razvijanjem snažne zajedničke industrijske i tehnološke baze.

4.2. Odbor snažno podupire pokretanje, na temelju nacrta uredbe, Europskog programa industrijskog razvoja u području obrane **kao prvi korak koji je potrebno unaprijediti i jačati** u pogledu dodijeljenih sredstava, u cilju što hitnije uspostave zajedničkog sustava obrane, posebno na polju istraživanja i razvoja, s obzirom na trenutačnu geopolitičku situaciju.

4.3. EGSO smatra da je došao trenutak za stvaranje učinkovitog, cjelovitog, djelotvornog i konkurentnog **europskog jedinstvenog obrambenog tržišta EU27** koje treba:

— biti otvorenije i bez segmentacija, i u pogledu standarda, tehničkih specifikacija i EZ certifikacije,

— osigurati bolji pristup sirovinama,

— pružiti posebnu potporu malim i srednjim poduzećima,

— omogućiti lakši pristup financiranju, informacijama i drugim tržištima,

— imati snažnu specijalizaciju uloga,

— učinkovito upotrebljavati energetsku i prostornu infrastrukturu,

— zajamčiti bolju zaštitu granica i neophodnu pomorsku sigurnost,

— provoditi aktivnost predviđanja u pogledu zajedničke vizije diljem EU-a,

— promicati održiv i društveno prihvatljiv razvoj u svrhu borbe protiv nesigurnosti radnih mjesta,

— poticati razmjenu između proizvodnih sektora unutar EU-a pojednostavnjenjem privremenog uvoza među poduzećima za ovlaštene gospodarske subjekte za sigurnost i zaštitu (AEOS) ([17]).

([17]) AEOS – ovlašteni gospodarski subjekt s odgovarajućim standardima za jamčenje sigurnosti međunarodnog lanca opskrbe.

4.3.1. EGSO je uvjeren da se isključivo borbom protiv nesigurnog položaja radnika u europskoj obrambenoj tehnološkoj i industrijskoj bazi može osigurati stjecanje vještina u okviru poduzeća i postizanje ciljeva iz programa EDIDP.

4.4. EGSO smatra da su **financijska sredstva** namijenjena programu EDIDP izuzetno mala te da je potrebno moći koristiti potporu Europskog fonda za strateška ulaganja „kako bi se postigao najveći mogući učinak na zapošljavanje, uključujući tehnologije s dvojnom namjenom povezane sa sigurnosnom i obrambenom industrijom, u cilju pružanja podrške pokretanju snažnije i bolje definirane jedinstvene europske tehnološke i industrijske baze u području obrane (EDTIB)" ([18]).

4.5. Osim toga, EGSO smatra da su navedeni kriteriji prihvatljivosti nedostatni kako bi se osiguralo da **tehnološka i industrijska baza aktivnosti ima istinsku europsku dimenziju**: trebalo bi se predvidjeti najmanje tri neovisna poduzeća iz **najmanje tri** različite države članice, osim malih skupina korisnika koje čine mala poduzeća.

4.5.1. Nadalje, potrebno je osigurati odgovarajuću ravnotežu između različitih europskih zemalja uz znatan udio sudjelovanja malih poduzeća.

4.6. EGSO se nada da će se europskim financiranjem zajamčiti da razvojne aktivnosti donose korist ponajprije europskim poduzećima.

4.7. Osim toga, EGSO se nada da će se norme u području izvoza obrambenog oružja uskladiti na europskoj razini, u skladu s odredbama Ugovora o trgovini oružjem (UTO) koji su potpisale i ratificirale sve države članice EU-a, u cilju uklanjanja mogućih uzroka narušavanja tržišnog natjecanja među europskim poduzećima kojima bi se mogao otežati pristup izvoznom tržištu.

4.8. Kada je riječ o vrsti aktivnosti, EGSO smatra da je ključno boriti se protiv nesigurnosti zaposlenja osoblja koje radi u europskoj obrambenoj industriji. Cilj je financiranja na europskoj razini jačanje kompetencija europske obrambene tehnološke i industrijske baze. Budući da kompetencije industrije ovise o zaposlenicima, potrebna je trajna i sigurna suradnja između zaposlenika i poduzeća koja ih zapošljavaju.

4.9. EGSO smatra da isto vrijedi i u pogledu **kriterija odabira projekata** te da je među njih potrebno uključiti:

— očekivani učinak u pogledu jačanja kvalitativnih i kvantitativnih kompetencija radnika,

— uključenost malih i srednjih poduzeća, kao dodatni faktor u korist određenog projekta,

— poštovanje društvenih i ekoloških standarda ([19]).

4.9.1. EGSO smatra da bi trebalo predvidjeti određenu kvotu natječaja (primjerice 10 %) namijenjenih malim, konstantno otvorenim projektima usmjerenima na manja poduzeća čime bi se omogućilo da u programu na uravnoteženiji način sudjeluju svi elementi koji su aktivno uključeni u tehnološko-inovacijski razvoj proizvoda i usluga u sektoru obrane.

4.10. EGSO smatra da je u okviru provedbenih ovlasti Komisije potrebno podržati upravljanje Europskim programom industrijskog razvoja u području obrane kako bi se utvrdili zajednički i konkretni ciljevi putem:

— savjetodavnog odbora industrijskih stručnjaka iz država članica zaduženog za predlaganje prioritetnih tema,

— odbora za upravljanje programom koji bi činili predstavnici država članica radi osiguravanja geopolitičke ravnoteže diljem Unije.

5. **Mjere koje je potrebno poduzeti:**

5.1. istaknuti temeljnu ulogu europske obrane u očuvanju europskih interesa u pogledu sigurnosti te ulogu preuzetih međunarodnih obveza, demokracije i vladavine prava;

5.2. istaknuti sposobnosti i stručnost obrambenih sektora vojske koje se tradicionalno smatra pokretačima istraživanja i inovacije te poduzetničkog i gospodarskog oporavka europske industrije;

([18]) EFSU: Europski fond za strateška ulaganja – vidjeti mišljenje SL C 75, 10.3.2017., str. 57.
([19]) Vidjeti bilješku 4.

5.3. učvrstiti osjećaj europskog identiteta i pripadnosti Europskoj uniji putem zajedničkog okvira vrijednosti među građanima različitih zemalja;

5.4. jačati znanje, svijest i potporu europskih građana vojnoj organizaciji i institucionalnim obrambenim aktivnostima;

5.5. jačati znanje, osviještenost i potporu građana u kontekstu aktivnosti tehnološkog razvoja obrambenih instrumenata koji imaju izravan utjecaj na civilno društvo i razvoj zemlje;

5.6. razvijati komunikacijsku dimenziju novog zajedničkog pristupa kako bi se osiguralo sve pripremljenije i kvalificiranije osoblje u sektoru europske komunikacije. Aktivnosti će se temeljiti na načelu „kvalificirati i koordinirati", osmišljenom u okviru pristupa europske koordinacije, usklađenog s NATO-om;

5.7. Kibersigurnost i kiberobrana područja su u kojima je obrana referentna točka u europskim okvirima, a javljaju se u kontekstu nastanka kiberprostora kao nove domene pored tradicionalnih vojnih domena.

Bruxelles, 7. prosinca 2017.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS